

Agnieszka Klimska

"Historia nauk o środowisku", Peter J. Bowler, Warszawa 2007 : [recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 7/2, 295-296

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

obserwacji wyciągnęli interesujące wnioski dotyczące problematyki i obszarów przeprowadzonych badań. Zauważyli, iż istnieje zależność pomiędzy stymulacją proekologiczną respondentów a ich poziomem świadomości ekologicznej. W kontekście powyższego zaproponowali gronu osób zainteresowanych propagowaniem powszechnej edukacji ekologicznej, w tym nauczycielom, wskazania do szeroko rozumianego kształcenia środowiskowego. Praca jest oparta na dobrze dobranej literaturze przedmiotu. Poszczególne części kończą aneksy, w których zawarte zostały narzędzia badawcze do oceny świadomości ekologicznej uczniów szkół średnich oraz realizacji programu Wspieranie edukacji ekologicznej w placówkach oświatowych m.st. Warszawy, w tym w szkołach podstawowych na terenie dzielnicy Wawer. Najważniejszym zadaniem, jakie ta pozycja spełnia jest ukazanie, że odpowiedni poziom świadomości ekologicznej jest do osiągnięcia tylko dzięki edukacji ekologicznej społeczeństwa. Tylko edukacja umożliwi kreowanie myślenia proekologicznego, zrozumienie przygotowywanych programów ekologicznych i aktywne w nich uczestnictwo. Opisywana publikacja polecana jest do wykorzystania przede wszystkim w placówkach oświatowych oraz tym wszystkim osobom i instytucjom, które chcą krzewić programy ekologiczne oraz inne przedsięwzięcia z zakresu edukacji i kultury ekologicznej.

Edward Grott

Peter J. Bowler, *Historia nauk o środowisku*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007, ss. 488.

Historia nauk o środowisku stanowi bogaty zbiór zagadnień dotyczących szeroko pojętych nauk o środowisku. Rozważania autora sprowadzają się do przedstawienia problemów środowiskowych z zakresu geografii, geologii, myśli filozoficznej począwszy od starożytności do czasów współczesnych.

Peter J. Bowler, profesor historii nauki, członek Amerykańskiego Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Nauki, korespondent Międzynarodowej Akademii Historii Nauki oraz wybitny wykładowca uczelni Kanady, Malezji i Wielkiej Brytanii, za cel książki stawia sobie ukazanie sposobu myślenia współczesnych historyków, obejmującego rozwój nauk określających funkcjonowanie człowieka i środowiska. *Historia nauk o środowisku* złożona jest z jedenastu rozdziałów wzbogaconych dodatkiem prof. Zbigniewa J. Wójcika naświetlającym *Historię nauk o środowisku z polskiej perspektywy*.

W pierwszym rozdziale *Problem percepcji* autor stara się spojrzeć na problemy środowiska z perspektywy historycznej analizy rozwoju nauk. Wskazuje, że *jedności nauk o środowisku nie tworzą uczeni; jest ona wymuszana przez rosnącą społeczną świadomość zagrożeń środowiska, wywoływanych przez nasze własne działania* (s. 14). Zdaniem Petera J. Bowlera współczesna nauka wyraża relacje zachodniej kultury do środowiska przyrodniczego. W swojej pracy autor odchodzi od rozważań nad dziedzinami naukowymi, koncentruje się natomiast na opisie klimatu społeczno kulturowego, w którym tworzone hipotezy naukowe.

Kolejne dziewięć rozdziałów wprowadza czytelnika w poszczególne epoki ukazując postawy ówczesnych ludzi wobec świata przyrody, światopoglądy filozoficzne, wpływy tamtejszych uczonych na rozwój nauki. Dużo uwagi poświęcone jest okresowi ewolucji i darwinizmowi, by w jedenastym rozdziale w tym kontekście wskazać na ukształtowanie się ekologii. W tej części książki autor opisuje aktywność takich dziedzin jak: ekologia roślin, ekologia zwierząt, ekologia morza, akcentując ich wpływ na budowanie dojrzałej ekologii. Poprzez podkreślenie zmieniających się współcześnie wartości, powstanie ekologizmu (environmentalism) Peter J. Bowler wskazuje na możliwości wykorzystania nauki dla poparcia sprzeciwu wobec nadmiernej eksploatacji przyrody. Przedstawiając swoje stanowisko pisze: *Jeśli obrońcy przyrody mają rację (...), to profesjonalne i empiryczne naciski połączą się i pchną uczonych w kierunku teorii reprezentującej bardziej odpowiedzialną postawę wobec przyrody* (s. 429).

Książka *Historia nauk o środowisku* jest ciekawym holistycznym przedstawieniem rozwoju nauk o środowisku. Jest godna polecenia osobom, które interdyscyplinarnie podchodzą do problematyki środowiskowej.

Agnieszka Klimska

Eduard Picker, *Godność człowieka, a życie ludzkie. Rozbrat dwóch fundamentalnych wartości jako wyraz narastającej relatywizacji człowieka*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2007, ss. 202.

Godność człowieka określana jest często mianem „najwyższej wartości”, która będąc zarazem podstawową zasadą konstytucyjną odzwierciedla kształt obowiązującego porządku społeczno-prawnego. Godność ludzka zasadza się na powszechnym przeświadczeniu o wyjątkowości człowieka wynikającej z jego rozumnej natury. Stąd panuje powszechna zgoda, co do obowiązku ochrony tego